

Nr 144.

Av herr **Lindhagen**, om skrivelse till Konungen angående framförande från svensk sida av vissa krav i fråga om arbetet för Europas ekonomiska återuppbbyggande.

Människorna hava sedan urminnes tider sökt merendels på två vägar komma till rätta med världen. Den ena är de materiella intressenas väg, vid vilken realiteterna våld och våld, makt, förtryck och blodsutgjutelse resa sig såsom milstolpar. Den andra vägen är flykten ifrån världen, klosterlivet, försjunkandet i sitt eget inre. En klar belysning av dessa olika vandringar lämnar exempelvis den kinesiske filosofen Yang-Dschu, vilken omkring 500 år före vår tideräkning skrev följande:

»Fyra orsaker finns det varför de levande icke komma till ro: den ena är långt liv, den andra ära, den tredje är rang och stånd och den fjärde är ägodelar. För dessa fyra sakers skull frukta de snillen, frukta de människor, frukta de makt och frukta de straff. Detta är människor, som icke ta sitt förnuft till fånga. Man kan döda dem, man kan låta dem leva; deras öde bestämmes utifrån.

Den som icke gör motstånd mot sitt öde, vad behöver han sträva efter hög ålder? Den som inte bryr sig om inflytande, vad skall han med ära och rykte till? Den som icke traktar efter makt, vad skall han med rang och stånd? Den som icke är girig efter rikedom, vad behöver han begära ägodelar? Dessa hava kommit till klarhet med sig själva. I hela världen hava de ingen motståndare; deras öde bestämmes inifrån.

Att furstar och undersåtar skulle komma till ro med varandra och med människorna och det egna jaget finna ro i varandra: det var de gamles strävan.»

Det öde, som bestämmes utifrån, behöver icke någon presentation. Det är vår väg, allas väg, enkannerligen den europeiska statskonstens väg.

Det öde, som bestämmes inifrån, har tillfallit endast några få undantagsmänniskor. Det har förordats i historiens morgon av tänkare och förkunnare i Österlandet, åtskilligt senare av en del filosofer under den europeiska antiken och av den ursprungliga kristendomen. Kring dessa profeter och i deras spår bildades på sin tid talrika församlingar. Det dröjde dock sällan länge, förrän efterföljarna förvandlade i sin ofullkomlighet livsförkunnelsen till en lära, som skulle försvaras med makt och påtvingas andra. Därmed var flykten från världen övergiven samt intressenas väg

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 3 saml. 45 häft. (Nr 144—146.) 1

beträdd med vidskepelse, förtryck och blodsutgjutelse även här såsom följe. Menigheterna, vilkas öden skulle bestämmas inifrån, försvunno. De enskilda enstaka individerna, som fortfarande voro brinnande i anden, förmådde ingenting emot världen och måste resignera. Mången sökte en sista tillflykt innanför de katolska klostrens murar, som väl skänkte frid även åt en del icke lärotrogna. Sålunda kan man säga, att i vårt land finnes ingen tillflykt för öden, som vilja bestämmas inifrån, och knappast någon, som förmår att helt önska det. Vi hava här icke ens några filosofiska läror, som söka vinna anhängare till bättnad för deras själar. Vad som står kvar efter seklers prövningar är endast den rena evangeliska läran samt en del frireligiösa läror, samtliga i själva verket intresseföreteelser, vilka i likhet med staten själv har avskuddat sig den verkliga kristendomen.

Flykten från världen till vårt eget inre har icke övat något inflytande på dess förbättring. Det har blivit, man skulle nästan kunna säga, ett själviskt räddningsförsök av några få. Människorna i gemen äro fortfarande som förut offerväsen i intressenas hopplösa kamp.

Under sådana förhållanden bör det vara förklarligt, om mången bland alla dessa menige börjar eftertänksamt se sig om efter andra utvägar. Man måste fråga sig, huru länge intressena skola tillåtas att ensamma regera och blint förfoga över oss alla. Det spörjes i det tysta bland vinklar och vrår i den stora myrstacken, om det icke skulle kunna vara tänkbart att finna en gyllene medelväg mellan de båda ytterligheterna, en utväg, som visserligen icke uträttade det omöjliga eller ett himmelrike på jorden, men i alla fall kunde åstadkomma ett ganska drägligt tillstånd, mäktigt av ytterligare förbättringar. Varför, frågar man, skola självansvaret, välviljan, pliktuppfyllelsen, medkänslan, ödmjukheten, dygden, kärleken ej kunna få rum annat än genom en flykt från samhällslivet. Det enda rätta är väl, att dessa goda makter övertaga styrelsen i stället för intressena, som säkerligen skulle bli behörigen tillgodosedda först genom en sådan ordning.

En dylik statskonst har visserligen icke saknats i historien. Den är för övrigt osynligt närvarande med sina tysta påminnelser överallt där det är svårt. Yang-Dschus ovan återgivna erinran om »de gamles strävan» syftar på legenden om en lycklig förhistorisk period av mittens rike, då en sådan statsförfattning anses hava varit genomförd. Även efter den tiden har inom kända tidsåldrar uti Asien framträtt tänkare och statsmän, som gjorde den till sin uppgift. Där lyckades det till och med att en eller annan gång uppbygga en stat på en sådan grundval. I Europa har

något sådant aldrig tilldragit sig, men Sokrates och Platon hava framlagt idén om en sådan statsbildning.

I dessa tider dallrar på djupen av det stora europeiska människohavet en förtvivlad längtan efter ett sådant statsskick. Det vore väl, om denna längtan kunde förtätas och alltmer taga gestalt i bestämda krav, att alla dessa religiösa och politiska läror, som bringa övervägande fördärv, måtte lyftas ned från sina högsäten på tinnarna och i stället i statens styrelse införas kristendom eller hur man vill kalla det. Det vore också väl, om det omsider nu bleve de meniges tid att söka åstadkomma, vad gamla tiders förkunnare i sin ensamhet ej mäktat. En förhoppning ligger över en samling av de många eller åtminstone av många kring sanningens makt, som bor inom oss alla. De mäktige må gärna beteckna dem som barn och dårar. Det är dock av dem de skola höra det.

* *

Det är som sagt i själva verket en myckenhet »barn och dårar» i alla länder, som i tysthet äro i färd med ett sådant framträdande. Deras ansatser taga många olika former, men avsikten är densamma. De förstå, att det då gäller först att vinna gehör och därefter insteg så småningom på de officiella ställena. De i yttre måtto mäktigaste av dessa äro parlamenten och regeringarna. Eftersom de äro de mäktigaste, måste de också vara de omöjligaste att beveka i förevarande angelägenhet utan att man därför behöver förlora tron på att även de en gång skola kunna jämväl i stora saker finna med sin uppgift förenligt att begagna sitt förnuft. En hänvändelse till kyrkan, som också representerar en statsmakt, har likaledes befunnits utsiktslös. Däremot hava alla dessa små ansatser, trots nedslående erfarenheter, dock icke kunnat uppgiva sin tilltro att finna något gensvar och en framräckt hand åtminstone hos den s. k. fredsrörelsens speciella organisationer. Vi veta visserligen av lång erfarenhet, vilka svårigheter även här möta. Den senaste personliga erfarenheten från 1922 års sommar må såsom ganska belysande här omnämnas.

Vid sidan av de ledande statsmännens såsom det synes ännu tämligen resultatlösa kongresser för att finna utvägar ur den nuvarande oredan höllos nämligen under nämnda sommar även åtskilliga konferenser av fredsorganisationer för att utbyta tankar även i förevarande ämne.

Sålunda sammanträdde den 9—11 juli nordiska interparlamentariska förbundet till en konferens i Stockholm. Fredsföreningarna sammankommo

på inbjudan av sin centralbyrå i Bern till en allmän fredskongress i London den 25—29 juli. Slutligen sammanträdde den interparlamentariska unionen med representanter från ett flertal parlament uti Wien den 28—30 augusti.

Vid de två förstnämnda mötena hade på dagordningen uppställts bland annat frågan om »Europas ekonomiska återuppbyggande», under det i Wien samma fråga på dagordningen återgivits såsom ett spörsmål om »världens ekonomiska återuppbyggande».

I anslutning till den förenämnda tredje vägens grundsatser tillät sig undertecknad, som bland andra utsetts till svenskt ombud vid konferenserna, att vid alla tre tillfällena göra en framställning i dessa grundsatsers syfte. Denna formulerades, särskilt i London och Wien, väsentligen sålunda:

»Den föreslagna resolutionen liksom våra överläggningar har i själva verket till uppgift den gamla världens återuppbyggande.

Resolutionen syftar i själva verket till att återuppbygga den gamla världen. Även de allmänna rättstankarna hava i sikte den snäva rätt, som kan tolereras av denna värld.

Jag medgiver, att den gamla ordningen var bättre än det nuvarande sammanstörtandet. Men dessa bemödanden att återställa densamma är politikernas sak. Vår uppgift, enligt min mening, är snarare också och isynnerhet att arbeta för framtiden, för uppbyggandet av en ny värld. Se där ett område, inom vilket vi kanske kunna uträtta någonting.

Vad betyder i själva verket detta »återuppbyggande» av den gamla ordningen? Den gamla ordningen betyder på samma gång krig mellan nationerna, krig mellan medborgarna, kriget för profiten mellan oss alla.

Den gamla ordningen talar också företrädesvis om Europa, denne barbar i vår tid. Och man begränsar sig därvid vanligen till Väst- och Centraleuropa. Ryssland vill man ogärna vidröra.

Men därmed reser sig redan en oöverstiglig konflikt. Sovjet-Ryssland är byggt på en ideologi. Det vill också ett ekonomiskt återuppbyggande, men det vill grunda detta icke på profiten utan på broderskapet mellan människorna. Denna idé är i själva verket ett lån från Västern. Det är vår gudomliga idé, att man bör taga allt, som vi äga och giva åt de fattiga, detta för oss alla var för sig så oupphinneliga mål. Sovjet-Ryssland vill icke avstå från denna ideologi. Och detta förvirrar oss. Därav komma väsentligen svårigheterna i Genua och Haag.

Men kommunismen har å andra sidan betjänat sig av de gamla reaktionära medlena, av våldet. Den har också haft att arbeta med samma slags människor som fordom.

I följd därav har reformismen utan idéer och kommunismen utan praktik båda misslyckats.

Det gäller då att börja ånyo det ut hålliga arbetet för att förena idéerna och praktiken, icke för att blott återuppbygga den gamla världen utan för att upprätta för första gången en rättsordning, grundad på gudomliga lagar.

Även i inbjudningen till fredskongressen i London uttalas, att »Europas ekonomiska återuppbyggande icke kan äga rum om det icke åtföljes av en moralisk pånyttfödelse». Vid samma tid frågade kongressens president, senator La Fontaine, uti tidskriften »Fredsrörelsen» (Le mouvement pacifiste): »Var finnes det geni, som skall uttala den trollformel, vilken kan befria världen?»

Nåväl, detta geni förefinnes överallt. Befrielsens genius slumrar, gömd inom oss alla. Däri ligger den stora förhoppningen.

Denna genius är vårt samvete.

Samvetets politiska program sysslar icke med ett visst land eller med Europa utan med hela mänskligheten. Det är sammanfattat, icke i orden fred i Palestina och judarna en god vilja, utan i orden fred på jorden och människorna en god vilja.

Det är utvecklat i sina olika sidor av religionsstiftare och tänkare, men talar dessutom lika klart och sant i varje liten människas rättsmedvetande, då hon för ett ögonblick glömmar sina egna intressen.

Politiken kan icke någonsin åstadkomma ett praktiskt resultat utan att den skriver dessa program på sina fanor.

Ett folkens förbund blir därför endast ett förbund av vulkaner, så länge ej den sociala frågan är någorlunda löst inom varje folk.

Den andliga gemenskapen blir därför endast ett babels torn, så länge ej ett världsspråk blir inlärt i alla skolor.

Rustningarnas minskning betyder därför föga, under det avrustningen, människornas avvapning, betyder mycket, ja, jag skulle nästan vilja säga allt.

En internationell domstol är därför en bräcklig sak utan inflytande, så länge den ej får någon gudomlig lag att döma efter.

Minoriteternas rätt är därför ett visset krav, så länge det ej vattnas från källflödena av nationaliteternas självbestämningsrätt och ytterst av de färgade rasernas likställighet med den vita.

Själavården blir därför ett tomt skal, intill dess att de katolska, lutherska och reformerta lärorna samt alla andra läror, religiösa såväl som politiska, avskaffas såsom folkens själasörjare och i stället omsider i staternas styrelse införes kristendom.

Den ekonomiska fattigdomen och den ekonomiska kapitalismen avskaffas därför aldrig, så länge den andliga fattigdomen och den andliga kapitalismen fortfarande av oss alla sättas i högsätena.

Någon skymt av det tusenåriga riket kommer med ett ord aldrig till synes, annat än i den mån samvetet och kärleken upphöjas till regenter samt intressena och våldet degraderas till undersåtar.»

Med denna motivering förordades, att mötena skulle diskutera och uttala sig för icke blott det gamla Europas ekonomiska återuppbyggande utan därutöver även för en framtidspolitik, byggd på gudomliga lagar.

I Stockholm framlades icke något förslag till uttalande av mötet. De förenämnda synpunkterna utvecklades endast under debatten. Denna senare rörde sig i övrigt som sagt endast om Europas ekonomiska återuppbyggande, vartill förordades särskilt återställande av guldmyntfoten och stoppandet av de tyska sedelpressarna. Vid mötets öppnande framhöll emellertid mötets ordförande, att det nordiska interparlamentariska förbundets idéer voro eviga. Man måste då fråga sig, om icke även på det förevarande ämnet bör läggas någon evig idé och ej blott de två förenämnda praktiska åtgärderna, vilka uppenbarligen äro viktiga och nödvändiga men dock väl icke kunna sägas vara eviga idéer. Om denna sak yttrades vid mötet även följande:

»Vi försöka med reformismen, och emot den står kommunismen. Men kommunismen lika väl som reformismen måste gå emot undergången, såvitt jag förstår nämligen, därför att bägge räkna de med ett människomaterial, som är fullkomligt inkompetent, och därför har kommunismen icke heller, trots sin västerländska kristliga idé, kunnat åstadkomma något annat ekonomiskt världsåteruppbyggande än en kommunism i allmän nöd och fattigdom. Den behåller människorna lika dåliga som förut, den efterliknar i sitt trångmål den gamla världens metoder, den skyndar sig att utesluta ur sitt program självansvaret, den kan trots de bästa föresatser icke väcka till liv någon annan styrelseform än våldets, den avskaffar visserligen profiten men saknar liksom kapitalismen och reformismen både sinnelag och förmåga att framskapa dess överman, den yppersta produktionsfaktorn: självansvaret och pliktuppfyllelsen i arbetet.

Jag tror, att det är denna eviga idé, som ensamt kan ekonomiskt återupp-rätta Europa. Reformismens experiment är ett lappverk, kommunismens experiment är ett försök med katastrofer. Men då bägge delarna misslyckas, kommer i alla fall profiten och kapitalet såsom en enda utväg tillbaka och kommer åter att sätta världen i gungning på det gamla sättet, och således leder detta icke till något ekonomiskt återuppbyggande. Ett förebådande av denna återkomst av den gamla otillfredsställande ordningen, utan att man försöker lägga någon idé på densamma, är just, att Ryssland nu går tillbaka och ber att få hjälp av profiten. Det är därför Ryssland är med både i Genua och Haag, medan det fortfarande, till allas förvirring, laborerar med sin gamla ideologi, på samma gång Ryssland kommit till Genua och Haag för att få vara med om återställandet av den gamla ordningen.

Jag tycker således, att över sådana här förhandlingar också bör sväva någonting av känslan utav att vår intressepolitik, jag kan säga vår partipolitik, är nödvändig för en tid framåt — guldmyntfoten är förmodligen också en nödvändighet — men att vi inte kunna komma vidare, om vi icke samtidigt försöka att på ett varaktigt sätt åstadkomma rättvisa och samhörighet.»

Under den övriga debatten iakttogs fullständig tystnad rörande de framförda synpunkterna. Man säger ibland, att tystnaden talar, och det

föreföll, som om den verkligen vid detta tillfälle gjorde det. Det var tydligt, att fortfarande största svårighet möter att i en parlamentarisk församling av något slag få till stånd en diskussion om det, som i tidernas längd skulle ensam kunna åstadkomma något.

Vid interparlamentariska unionens möte i Wien inskränkte sig också debatten till den gamla världens återkomst med guldmyntfot i stället för sedelpress med flera dylika fördelar. Beträffande uttalandet om ett arbete även för en bättre värld debatterades endast, huruvida det föreslagna tillägget till resolutionen föll inom den av rådet fastställda dagordningen och således kunde få framställas. Det gjordes invändningar däremot särskilt från engelskt håll. Presidenten vid mötet delade hans uppfattning men övergick sedan vid närmare övervägande till den meningen, att förslaget kunde få framställas. Referenten i det på dagordningen stående ämnet, en amerikanare, yttrade emellertid till sist, att konferensens uppgift var ej att syssla med »visioner» utan att ställa sig på verklighetens fasta mark.

Härefter blev förslaget förkastat. Man såg endast förslagsställarens, Fabian Månssons, samt ytterligare en eller två armar uppräckta för det samma. En ledande tysk pacifist sade efteråt, att även han röstat för förslaget och satt förmodligen då så, att förslagställaren ej kunde iakttaga honom. Emellertid bör omnämnas, att även de, som genom handuppräckning röstat emot, voro jämförelsevis fåtaliga. En stor del medlemmar av konferensen voro tydligen ej benägna att uttryckligen fälla en liten ansats, med vilken de nog voro ense i själva verket i sitt hjärta.

Det hade förväntats, att utgången vid den allmänna fredskongressen i London skulle blivit något gynnsammare. Där blev den emellertid beroende av det engelska ordförandeskapets metoder och egenmäktighet, vilka för en skandinav voro synnerligen överraskande. Inlägget med förutnämnda innehåll fick visserligen av särskild gunst hållas men ett framfört tillägg till resolutionen i inläggets syfte blev aldrig underställt kongressens prövning. Sedan erfor man, att en av presidiet föranstaltad kommitté på fem personer fått dettas uppdrag att bestämma, vilka förslag som skulle få underställas själva församlingen. Ordföranden i denna kommitté uttalade efteråt sitt beklagande för förslagsställaren över att dennes tillägg »omöjligt kunnat föreläggas kongressen, därför att det var en deklaration och ej ett amendement». Vid denna kongress spelade således det gamla Europas formdyrkan en sådan roll, att trots världsdelen svåra belägenhet en av

de viktigaste utvägarna för ett tillfrisknande ej fick bli föremål varken för diskussion eller för omröstning.

Emellertid vid alla tre tillfällena betygade enskilt mången sina sympatier för denna viktiga sak. Och än mer. Vid banketterna efteråt, i Stockholm på Hasselbacken och uti Wien i konserthusets stora sal — i London förekom ingen bankett — uttalade sig mer än en talare med hänförelse för ungefär just den saken, vilken han varit med om att fälla vid de offentliga förhandlingarna. Kanske besannades här det latinska ordet »in vino veritas» (i vinet sanningen). Dylika omtöcknade sanningar överleva dock icke den påföljande natten. Däremot, när de omsider en gång läggas fram nyktert och i dagsljuset även av den officiella statskonsten, då först inställer sig förmågan, den trolldom som förmår uträtta något av värde.

Efter dylika erfarenheter, trots allt, från höjderna, fråga sig de många, vart de skola vända sig för att få ett vänligare mottagande för sin längtan. En sådan förståelse mötte vid ett fjärde möte, som samlat omkring 150 representanter för olika sammanslutningar eller rättare rörelser inom den tyska ungdom, som vill bryta sin egen väg. Mötet hölls i den lilla byn Werleshausen i Werradalen och hade undertecknad bland andra skandinaver erhållit inbjudning att bevista detsamma. Det är av mycket intresse att jämföra denna sammankomst med de förut skildrade auktoritativa tre församlingarna.

En solskensdag förliden sommar steg jag av tåget vid byns lilla anhalt efter en resa från besöket i London. En växling som emellan natt och dag! Från världsstaden, det stora kräftsåret, till den tyska naturidyllen med sin Göthestämning. Från den stora fredskongressen med dess välmenande formulär, utfyllda av människornas fruktan för språnget mot det enda möjliga, mitt in i det tyska ungdomsmötet av unga män och kvinnor med deras glada allvarshåg och deras goda oförskräckta vilja.

Vad är det som sammanbinder denna ungdomsrörelse från skilda klasser? En av deras ledare ägnade mig en stund för att förklara denna framförallt storstädernas och industriens ungdoms strävan efter personlig utveckling.

De börja, sade han, redan vid 10 till 15 års ålder sina vandringar ut på landet. De ha ingen åskådning, men de känna, att de behöva ut i naturens frihet, de känna, att läraren i skolan förstår sin vetenskap, men ej är någon människa. De överväldigas av en instinktiv längtan att behandlas icke som nummer utan som människor och gärna skulle vilja bli människor.

Så komma de av sig själva till ungdomsrörelsen. De börja tänka längre och klarare. De bilda sig åskådningar men icke politiska, utan den åskådningen, att de skulle vilja fritt gestalta sitt eget liv på grundvalen av inre sannfärdighet (»innere Wahrhaftigkeit»).

Deras samhällsåskådning är, att samhället företrädesvis består i en vävnad av former. Skolor och högskolor äro förmedlare av vetande, de äro ingenting för anden, blott en mekanisering av anden. Yrkesvalet går blott ut på att kunna förtjäna penningar, människorna stå ej i något innerligt förhållande till det som de utträta. Yrkena äro levebrödsinrättningar (»Brotberuf»), helt och hållet mekaniserade och specialiserade. På samma sätt förhöll det sig med kyrkan. Den var en ren levebrödsanstalt. De flesta hade därför utgått ur statskyrkan, men de voro därför icke religionslösa. I Tyskland förefanns så mycken organisation och nu ville man bryta med den.

I anslutning härtill var ock ungdomens organisation anpassad. Ingen kunde komma och »skriva in sig». Man tillhörde rörelsen på grund av gemenskap i sinnelag (»Gesinnung»). Detta var föreningsbandet.

Emellertid kunde urskiljas vissa huvudgrupper, som ock voro representerade vid mötet, såsom Junge Wandervögel, Alte Wandervögel, Wandervögel E. W., Freideutsche Jugend, Bund freie Schule, Siedlungs Bund, Neudeutscher Bund, Entschiedene Jugend, Sociale Arbeiterkreis, Proletarische Jugend, Neuwerk Bund, Arbeitergemeinschaft vivos voco.

Vandringsfåglarna — de »äktä» — var den största och grundläggande rörelsen. Kring denna hade de andra växt upp. Av dem hade Freie Deutsche Jugend flere hundratusen anhängare. Det hela tenderade till att sammansmälta till ett.

På grund av sina ovannämnda tendenser hade rörelsen många vederdelomän. Även halvvetenskapen hade i en bok av Hans Blüher sökt förklara rörelsen såsom ett erotiskt fenomen. Man hade t. o. m. sökt komma åt den med falska beskyllningar, vilka föranlett rättegångar med framgång mot belackarna.

Detta min sagesmans utläggning.

Mötets dagordning var för ungefär en veckas samvaro utfylld med föredrag om livets och samhällets allvarligaste problem med åtföljande tankeutbyte, såsom skolan, religionen, förhållandet mellan borgerlig och proletärisk ungdom, utvägarna för rörelsens inträngande i samhället o. s. v. Påtagliga resultat uppnåddes givetvis icke inför de svåra spörjsmålen, men det var löftesrikt att iakttaga denna ungdoms mogenhet och gripande allvar. Kvällarna voro ägnade åt vila, gamman, musik och samkväm. Såsom belysande för den tyska rörelsens starka kulturella kynne må skildras den sista aftenunderhållningen under min närvaro.

På kvällen skulle nämligen samkväm kring en tänd eld äga rum på något högt ställe bland bergen, såsom ibland brukades.

Åtföljd av en ledsagare tog jag mig kort före avresan fram till den utsedda platsen. Där flammade en eld. Runt omkring satt i en vid tät krets ungdomsskaran. Bakom stodo åtskilliga i fria grupper. Aftonen var stilla och ljum. Månen spred sitt bleka ljus över vildmarken och i en glänta skymtade Ludwigs tinnar.

Icke ett ord föll, alla människobarnen blickade blott på elden. Jag ställde mig bakom kretsen. Efter en stund reste sig någon.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 3 saml. 45 häft. (Nr 144—146.) 2

»Åt dem som föllo i kriget för vår anda» (»für unseren Geist»), sade han med klar och allvarlig stämma.

Samtidigt kastade han en gren på elden. Det sprakade till såsom ett ljusst bifall till åminnelsen.

Vad menade han? Var det en enkel hyllning åt döden, var det ett stänk av nationalkänsla eller en gård åt det mänskliga på dess korsfarartåg? Förvisso det senare.

Det var alldeles stilla, man kunde nästan höra tystnaden.

Efter ett par, tre minuter reste sig en annan mitt framför mig. Den långa smärta gestaltens konturer avtecknade sig fantastiskt mot de fladdrande lågorna.

»Åt den obekante Guden, som bor inom mig, och som jag vill tjäna till det sista», sade han.

En ny offergård och ett nytt uppflammande.

Nu blev tystnaden så ofantlig, att den fyllde hela rymden med sitt mäktiga tal. Blickarna försjönko drömtunga in i elden, symbolen för värmen, livet, ljuset, befrielsen ur det andliga mörkret.

Efter en stund stod en tredje upp och började tala för någon, enligt hans uppfattning, oskyldigt fängslad.

Här avbröts talaren av en stämma från andra sidan, som befallande och kallt frågade församlingen, vad de hade där att göra och vem som tillåtit att upptända en eld. Det var ortens amtmann åt följd av tre beväpnade soldater. På uppvägen hade vi mött en ensam deltagare i mötet. Denne hade blivit anhöllen och förts tillbaka till samlingsplatsen med amtmannen och en soldat framför och två soldater bakom sig.

Det var den gamla tiden som på sitt sätt stämde möte med den nya.

Jag måste nu skyndsamt avlägsna mig för att hinna med tåget. Min ledsagare yttrade: »De kunna förbjuda oss hela världen, men den tillhör ändå oss.»

Under min väntan på tåget vid den högt belägna anhalten kom en annan deltagare också till stationen. Han meddelade, att förhandlingar inletts däruppe. Den gamla tiden fordrade, att elden genast skulle släckas. Den nya ifrågasatte, om det ej var mera praktiskt och utförbart att låta den slocka av sig själv.

Under det vi stodo i bidan på avresan hördes plötsligt långt borta från vildmarksdunklet under mänskensdiset — sången. Förhandlingarna voro slut. Den nya tiden tågade segersäll tillbaka: »Man må förbjuda oss hela världen, den är ändå vår.»

Vid detta tyska ungdomsmöte behövde icke väckas något förslag om någon strävan, som ville sikta utöver omtanken för den gamla världens återkomst. I hela dess dagordning dominerade suveränt just de lättfattliga, för vanliga människor gemensamma tankar, som mötena i Stockholm, London och Wien förkastat på tillstyrkan av sina ledande män. Det är i ett dylikt sinnelag och i dylika sammanslutningar, som vi måste förankra förhoppningarna om en lyckligare framtid, om den över huvud taget är möjlig att åstadkomma.

Att framlägga den nu berörda angelägenheten för en riksdag bör naturligtvis av anförda skäl vara ännu vanskeligare än att underställa den de auktoriserade enskilda fredsorganisationerna. Och dock måste det ske oavlatligt och från så många håll som möjligt. Det är förmodligen enda sättet, på vilket en sådan sak till sist kan tillvinna sig ett erkännande och därmed även något förverkligande från de institutioner, som äro kallade att utöva ett helt folks beslutanderätt icke blott i smått utan även i stort.

Det hemställes alltså,

att riksdagen ville hos regeringen begära att den svenska insatsen i det principfattiga famlandet mot Europas ekonomiska återuppbyggande må framträda med en öppen och bestämd fordran tillika på samverkan för en ny ordning, vilken till skillnad från den gamla kan betecknas som en rättsordning, byggd på ovanskliga grundsatser.

Stockholm den 31 januari 1923.

Carl Lindhagen.
